PRIM'AWLA QORTI CIVILI
ONOR IMHALLEF ANNA FELICE
(SEDE KOSTITUZZJONALI)

Illum 21 ta' Frar, 2017

Rikors Kostituzzjonali Nru: 13/2015 AF

Angela sive Gina Balzan

vs

L-Onorevoli Prim Ministru;
L-Onorevoli Ministru ghall-Intern u Sigurtà Nazzjonali;
L-Avukat Generali; u
Brian u Cecilia konjugi Bajada

Il-Qorti:

Rat ir-rikors ta' Angela sive Gina Balzan li permezz tiegħu wara li ġie premess:

1. Illi l-esponenti kienet akkwistat taht termini u kundizzjonijiet identici, bis-sahha ta' erba' kuntratti fl-atti tan-Nutar Dr Joseph Spiteri maghmula fi granet differenti, u b'titolu ta' donazzjoni minghand Salvatore Bezzina, is-sub-dirett dominju temporanju u sub-cens relattiv ta' LM 113 (illum €263.22) fis-sena kif imposti fuq kull wiehed mill-appartamenti bin-numri 1, 2, 3 u 4, liema

appartamenti huma formanti parti minn blokk ta' l-istess erba' appartamenti u tlett garaxxijiet jew mhazen bla numru, maghrufa bhala Blokk A, u formanti parti minn blokka ta' bini akbar bla numru u bl-isem "Saint Julian's Court", Triq Manwel Dimech, gja' Prince of Wales Road, San Giljan, ghaz-zmien li kien fadal ta' circa 31 sena ohra mill-koncessjoni sub-enfitewtika originali li saret fl-atti tan-Nutar Dr Paul Pullicino ta' l-14 ta' Gunju 1957, flimkien mad-dritt ta' reversjoni ghan-nuda proprjeta' u cjoe' l-konsolidazzjoni ta' l-utili dominju mad-dirett dominju wara l-iskadenza tal-koncessjoni sub-enfitewtika fuq imsemmija;

2. Illi l-esponenti akkwistat **l-appartament bin-numru 1** bil-mod gja' spjegat u li dwaru qieghda tigi ntavolata din il-kawza permezz tar-rikors promutorju odjern, bis-sahha ta' kuntratt fl-atti tan-Nutar Dr Joseph Spiteri datat 30 ta' Settembru 1972 (kopja hawn annessa **DOK: A**);

3. Illi permezz ta' kuntratt fl-atti tan-Nutar Dr Paul Pullicino datat 14 ta' Gunju 1957 (kopja hawn annessa **DOK: C**), l-imsemmi korp ta' 52 appartament bl-isem "St Julian's Court", inkluzi allura l-erba' appartamenti hawn fuq deskritti kienu gew koncessi b'titolu ta' enfitewsi temporanja lis-Servizzi Inglizi ghal 45 sena, b'effett mid-data ta' l-att u liema perjodu kien jaghlaq fit-13 ta' Gunju 2002;

   Illi l-klawsola numru 12 ta' l-imsemmi kuntratt ta' enfitewsi temporanja kienet taqra bil-mod testwalment segwenti:

   > *"The present sub-emphyteusis is stipulated for a period of forty-five (45) years from this day, provided, however, that the Admiralty reserve the right, to which the Grantors agree, to determine this concession and restore the site with all the buildings thereon to the Grantors or their successors at the end of the twenty-first, or the twenty-eighth, of the thirty-fifth, or the forty-second year, to run from today, by giving the Grantors six months' previous notice in writing before the expiration of any one of the aforesaid periods, of*

their intention to terminate the present sub-emphyteusis.";

Illi minkejja li s-Servizzi Inglizi offrew li jirrilaxxjaw din il-blokka bini favur is-sub-direttarji, inkluza l-esponenti, u dan ai termini tal-klawsola numru 12 sucitata, il-Gvern ta' Malta, billi rritjena li Malta kellha bzonn ta' izjed *holiday flats* u wara pressjoni fuq l-istess Servizzi Inglizi, akkwista f'ismu, permezz ta' cessjoni *gratis* fl-atti tan-Nutar Principali tal-Gvern datata 5 ta' Dicebru 1977 l-istess korp ta' bini surriferit;

4. Illi b'titolu ta' cessjoni datat l-1 ta' Settembru 1978 (kopja hawn annessa u mmarkata **DOK: D**), il-Gvern ta' Malta ghadda ghal skopijiet ta' amministrazzjoni dan il-korp ta' bini lis-socjeta' Holiday Services Company Limited ghall-uzu esklussiv ta' barranin li jzuru Malta. Iktar tard, permezz ta' risoluzzjoni parlamentari u modifika tal-kuntratt originali bis-sahha ta' kuntratt sussegwenti datat 24 ta' Awwissu 1983 (kopja hawn annessa u mmarkata **DOK: E**), l-imsemmija socjeta' giet mehlusa minn din il-kundizzjoni originali li taghmel uzu minn dawn l-appartamenti biex takkomoda esklussivament barranin u ghaldaqstant kull appartament gie trasferit lil cittadini Maltin b'titolu ta' sub-cens temporanju ghaz-zmien li kien ghad fadal mill-koncessjoni sub-enfitewtika temporanja originali ghal hamsa u erbghin (45) sena li bdew jiddekorru mill-14 ta' Gunju 1957 bl-obbligu li l-akkwirenti Maltin ihallsu pagament originali ta' bejn elfejn u tlett elef liri Maltin u b'awment fic-cens annwu ta' bejn tnax-il lira Maltin fir-rigward ta' tlett appartamenti b'zewgt ikmamar tas-sodda, u tnejn u ghoxrin lira Maltin fir-rigward ta' l-appartamenti rimanenti ta' tlett ikmamar tas-sodda;

5. Illi bis-sahha ta' erba' kuntratti maghmula fi granet differenti b'termini u kundizzjonijiet identici, is-sub-utili dominju temporanju rispettiv ta' kull wiehed mill-erba' appartamenti proprjeta' ta' l-esponenti gie akkwistat minghand is-socjeta' Holiday Services Company Limited ghaz-zmien li kien fadal mill-koncessjoni ta' sub-enfitewsi

temporanja ghal 45 sena li bdew jiddekorru mill-14 ta’ Gunju 1957 minn persuni differenti;

6. Illi l-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada, akkwistaw is-sub-utili dominju temporanju ta’ l-imsemmi appartament numru 1 fi Blokk A mill-istess korp ta’ bini hawn fuq deskritt bil-mod gja’ spjegat bis-sahha ta’ kuntratt fl-atti tan-Nutar Dr Carmel Martinelli datat l-1 ta’ Novembru 1984 (kopja hawn annessa u mmarkata **DOK: B**);

7. Illi fit-13 ta’ Gunju 2002, stante l-gheluq tac-cens temporanju kif hawn fuq deskritt, il-korp tal-bini flimkien mal-benefikati tieghu rriverta lura lis-sub-direttarji liberu u frank ai termini ta’ l-istess att ta’ koncessjoni u skond il-ligi. Fil-fatt, l-Ordinanza li Tnehhi l-Kontroll tad-Djar [Kapitolu 158 tal-Ligijiet ta’ Malta] anqas ma kienet tapplika fir-rigward tal-bini *de quo* u dan kif ikkonfermat mill-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza fl-ismijiet **AIC Joseph Barbara, Josephine mart Raymond Azzopardi *proprio* kif ukoll bhala prokuratrici ta’ l-imsiefra Anna Maria mart Salvatore Saddemi, Patricia mart David Anastasi u Greta mart Anthony Bartolo Parnis u okkorrendo l-istess zwieghom vs Avukat Generali u Anthony Cachia** deciza fil-15 ta’ Mejju 2006;

8. Illi ghalhekk, permezz ta’ erba’ ittri ufficjali lkoll datati 15 ta’ Novembru 2006, l-esponenti kienet debitament interpellat lill-okkupanti rispettivi ta’ kull wiehed mill-erba’ appartamenti proprjeta’ taghha, inkluz lill-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada, sabiex jirrilaxxjaw l-appartament fil-pussess rispettiv taghhom u dan stante l-gheluq tac-cens temporanju fit-13 ta’ Gunju 2002;

9. Illi ciononostante, l-okkupanti rispettivi ta’ kull wiehed mill-erba’ appartamenti proprjeta’ ta’ l-esponenti, inkluzi l-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada, baqghu inadempjenti u baqghu jokkupaw il-fondi rispettivi kif akkwistati minnhom illegalment u abbuzivament stante l-gheluq tac-cens temporanju fl-14 ta’ Gunju 2002 u l-konsegwenti reversjoni tal-proprjeta’ f’idejn l-esponenti bhala sub-direttarja;

10. Illi in vista ta’ dan, l-esponenti intavolat erba’ rikorsi guramentati kontra l-okkupanti rispettivi ta’ kull wiehed mill-erba’ appartamenti proprjeta’ taghha fejn permezz taghhom intalab li l-Qorti tiddeciedi billi tordna lill-imsemmija okkupanti jizgombraw mill-appartamenti rispettivi okkupati minnhom fi zmien qasir u perentorju u dan peress illi kienu qeghdin jokkupaw l-appartamenti surriferiti minghajr ebda titolu validu fil-ligi;

11. Illi r-rikors guramentat li gie ntavolat mill-esponenti kontra l-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada kien dak bin-numru 288/2007 GV, u permezz tieghu ntalab li l-Qorti tiddeciedi billi tordna lill-imsemmija ntimati jizgombraw mill-appartament okkupat minnhom, u cjoe’ mill-appartament numru 1, fi zmien qasir u perentorju u dan peress illi kienu qeghdin jokkupaw l-istess appartament minghajr ebda titolu validu fil-ligi;

12. Illi matul il-kors ta’ dawn il-proceduri, il-Parlament Malti ghadda l-Att Numru XVIII ta’ l-2007 li wassal ghall-emenda ta’ l-Ordinanza li Tnehhi l-Kontroll tad-Djar biz-zieda ta’ l-Artikolu 12A li jipprovdi fir-rigward ta’ sub-enfitewsi bhal dik in ezami li ma tkunx wahda li l-effetti tat-tmiem taghha jkunu regolati bl-Artikolu 12(2)(a) jew (b) jew bl-Artikolu 12(4) jew 12(5) u meta l-enfitewta jew is-sub-enfitewta jkun jokkupa d-dar t’abitazzjoni bhala r-residenza ordinarja tieghu dan ***“jkollu l-jedd li jibqa’ jokkupa d-dar ta’ abitazzjoni taht kirja minghand il-persuna li tkun id-detentur ta’ l-enfitewsi jew subenfitewsi precedenti bl-istess kera u taht l-istess kondizzjonijiet applikabbli skond l-artikolu 12(2)(i) u (ii) li ghandhom japplikaw mutatis mutandis”*** (enfasi mizjuda);

13. Illi ghalhekk l-esponenti pprezentat rikors kostituzzjonali b’referenza ghall-appartament ta’ l-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada, liema rikors kostituzzjonali gie deciz b’mod finali mill-Qorti Kostituzzjonali bhala qorti ta’ l-appell fis-7 ta’ Dicembru 2012 permezz ta’ sentenza fl-ismijiet **Angela *sive* Gina Balzan vs l-Onorevoli Prim Ministru, l-**

Onorevoli Vici Prim Ministru u Ministru ta' l-Intern u Gustizzja, l-Avukat Generali, u Brian u Cecilia konjugi Bajada (Rikors numru 15/08GCD) (kopja hawn annessa u mmarkata **DOK: F**);

14. Illi permezz ta' din is-sentenza, il-Qorti Kostituzzjonali kkonfermat dak li ddecidiet il-Prim' Awla tal-Qorti Civili (sede kostituzzjonali) fis-sentenza taghha moghtija in prim' istanza fil-11 t'Ottubru 2011 (kopja hawn annessa u mmarkata **DOK: G**) bl-istess ismijiet, u cioe' *"illi l-applikazzjoni tal-art. 12A tal-Kap. 158 ghall-proprjeta' tal-attrici msemmija fir-rikors tikser il-jeddijiet taghha mharsa taht l-art. 1 tal-Ewwel Protokol"* u dan b'referenza ghall-Artikolu 1 ta' l-Ewwel Protokoll li hemm mal-Konvenzjoni ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali kif jinsab dedott fl-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea [Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta' Malta];

15. Illi permezz ta' l-istess sentenza fir- Rikors numru 15/08GCD u b'referenza ghas-sentenza taghha tal-25 ta' Novembru 2011 fl-ismijiet **Gerald Montanaro Gauci *et* vs Direttur Akkomodazzjoni Socjali *et***, il-Qorti Kostituzzjonali ddecidiet illi *"ir-rimedju ghandu jkun ta' kumpens, kif del resto jipprovdi l-Artikolu 41 tal-Konvenzjoni Ewropea, l-uniku ligi li nstab li gie miksur"*;

16. Illi il-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza taghha tas-7 ta' Dicembru 2012 fir- Rikors numru 15/08GCD, u b'referenza ghas-sentenza moghtija fil-15 ta' Settembru 2009 mill-Qorti Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem fl-ismijiet **Amato Gauci vs Malta** iddecidiet ukoll illi *"il-ligi ghandha titqies applikabbli ghall-kaz, izda peress li fl-istess ligi jezistu nuqqasijiet procedurali biex jinholoq bilanc gust, irid jinghata kumpens adegwat lis-sid halli 'jinholoq' dan il-bilanc"* u dan b'referenza ghall-Artikolu 12A ta' l-Ordinanza li Tnehhi l-Kontroll tad-Djar;

17. Illi l-istess Qorti Kostituzzjonali fir- Rikors numru 15/08GCD ikkunsidrat li l-kera dovuta lill-esponenti mill-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada in konsiderazzjoni ta' l-okkupazzjoni taghhom ta' l-appartament numru 1 u ai

termini ta' l-Artikolu 12A ta' l-Ordinanza li Tnehhi l-Kontroll tad-Djar hija dik ta' €490.59 fis-sena, waqt li l-valur lokatizju tal-fond kif stmat mill-perit tekniku appuntat mill-Prim' Awla tal-Qorti Civili (sede kostituzzjonali) in prim' istanza huwa dak ta' €7,000 fis-sena, u ghamlet il-konsiderazzjonijiet testwalment segwenti:

"Hu obbligu tal-Gvern li johloq bilanc gust bejn l-interess tac-cittadin li jkollu fejn jghammar, u l-interess tas-sid li jiehu gwadan gust mill-proprjeta' tieghu. Jekk il-Gvern sejjer hu jimponi residenza go fond, irid johloq mekkanizmu biex jara' li l-interess tas-sid ma jkunx ippregjudikat.

[...]

F'dan il-kaz, il-mekkanizmu li holoq il-Gvern iwassal ghall-kumpens li hu ferm 'il boghod mill-kumpens li tkun intitolata ghalih ir-rikorrenti kieku thalliet tpoggi l-appartament taghha ghal kera fis-suq. Kwindi, il-mekkanizmu li holoq il-Gvern, f'dan il-kaz, falla u ma tax rizultat li jirrispekja d-dritt ta' proprjeta' tar-rikorrenti ... L-aspett socjali ta' ligi trid tigi evalwata mill-Gvern u sta ghall-Gvern jara li ligi, applikabbli erga omnes*, twassal ghal-konsegwenzi mixtieqa, pero', fejn se jigu aggevolati klassi ta' persuni f'sitwazzjoni partikolari, il-Gvern irid jara li ma tbatix klassi ohra ta' cittadin, u hawn il-htiega ta' bilanc gust."*;

18. Illi l-Qorti Kostituzzjonali fir-Rikors numru 15/08GCD, wara li qieset ukoll illi l-esponenti kienet ilha mill-2002 ma tiehu kumpens adegwat ghall-uzu ta' l-appartament numru 1 li kien qieghed isir mill-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada, illikwidat is-somma ta' sittin elf Ewro (€60,000) li kellha tithallas mill-Gvern kif rapprezentat fil-kaz in ezami mill-Onorevoli Prim Ministru, l-Onorevoli Vici Prim Ministru u Ministru ta' l-Intern u Gustizzja, l-Avukat Generali, u dan bhala sodisfazzjon xieraq ai termini ta' l-Artikolu 41 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem ta' li gie lez lilha d-dritt taghha ta' proprjeta' kif protett mill-

Ewwel Protokoll li hemm mal-Konvenzjoni ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali;

19. Illi wara li gie interpellat permezz ta' protest gudizzjarju ppresentat fl-4 t'Ottubru 2013 (vera kopja hawn annessa u mmarkata **DOK: H**), il-Gvern hallas lill-esponenti s-somma ta' sittin elf, erba' mija u hames Ewro u tnejn u disghin centezmu (€60,405.92) rapprezentati l-imsemmija somma llikwidata mill-Qorti Kostituzzjonali u l-ispejjez tal-kawza, u dan skond *remittance advice* mahruga mill-intimat Avukat Generali datata 31 ta' Dicembru 2013 (kopja hawn annessa u mmarkata **DOK: I**);

20. Illi madanakollu l-Onorevoli Prim Ministru ma ha l-ebda passi sabiex tigi rrimedjata l-ingustizzja mahluqa b'dak li llum huwa l-Artikolu 12A ta' l-Ordinanza li Tnehhi l-Kontroll tad-Djar, u cjoe' qatt ma holoq mekkanizmu kif deskritt mill-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza taghha tas-7 ta' Dicembru 2012, u ghalhekk, l-esponenti baqghet u tkompli tigi mcahhda mid-dritt fundamentali tat-tgawdija tal-proprjeta' taghha ghas-snin kollha sussegwenti l-2012;

21. Illi ghalhekk l-esponenti qatt ma nghatat rimedju effettiv ai termini ta' l-Artikolu 13 ta' l-Ewwel Skeda ta' l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea sabiex tkun tista' tigi mhallsa l-kumpens pretiz minnha ai termini ta' l-Artikolu 37(1)(a) tal-Kostituzzjoni ta' Malta minhabba l-uzu u l-okkupazzjoni ta' l-appartament in kwistjoni proprjeta' taghha mill-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada, liema uzu u okkupazzjoni ghadhom jissussistu sal-gurnata tal-lum, u cjoe' sentejn wara li nghatat is-sentenza mill-Qorti Kostituzzjonali fl-ismijiet **Angela *sive* Gina Balzan vs l-Onorevoli Prim Ministru, l-Onorevoli Vici Prim Ministru u Ministru ta' l-Intern u Gustizzja, l-Avukat Generali, u Brian u Cecilia konjugi Bajada** (Rikors numru 15/08GCD);

22. Illi l-Artikolu 37(1)(b) u (c) jiddelinejaw bl-iktar mod car li r-rimedju effettiv li bih persuna li qieghda tivvanta dritt ta' kumpens bil-mod kif qieghda taghmel l-esponenti ghandu jkun id-dritt ta' access lil qorti jew tribunal indipendenti u

imparzjali mwaqqaf mill-ligi u moghti s-setghat necessarji ghall-iskopijiet kif dedotti fl-istess sub-incizi tal-ligi, u ghalhekk kompla jigi lez lilha d-dritt ta' smigh xieraq ai termini ta' l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta kif ukoll ai termini ta' l-Artikolu 6(1) ta' l-Ewwel Skeda ta' l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea;

23. Illi kif gja' espost, b'applikazzjoni ta' l-Artikolu 12A ta' l-Ordinanza li Tnehhi l-Kontroll tad-Djar, l-uzu u l-okkupazzjoni tal-proprjeta' ta' l-esponenti mill-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada ghadhom jissussistu sal-gurnata tal-lum, u dan minghajr ebda kumpens da parti ta' l-istess intimati ghat-telf kollu soffert u li ghadu jrid jigi soffert mill-esponenti, u ghalhekk, kif iddecidiet il-Qorti Kostitizzjonali fis-sentenza taghha tas-7 ta' Dicembru 2012, ghadu wkoll qieghed jigi lez id-dritt ta' proprjeta' ta' l-esponenti kif protett mill-Ewwel Protokoll li hemm mal-Konvenzjoni ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali;

24. Illi l-Onorevoli Prim Ministru anqas ma wiegeb ghall-interpellanzi ta' l-esponenti sabiex jintlahaq ftehim ghar-regolazzjoni ta' kumpens xieraq ghall-esponenti ghal kull sena ohra futura illi fiha l-istess appartament proprjeta' ta' l-esponenti, jibqa' jigi okkupat mill-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada;

Intalbet din il-Qorti sabiex:

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi n-nuqqas da parti ta' l-Onorevoli Prim Ministru u ta' l-Onorevoli Ministru ghall-Intern u s-Sigurta' Nazzjonali li jipprovdu rimedju effettiv ta' kumpens ghall-privazzjoni taghha mill-fond in kwistjoni proprjeta' taghha ghas-snin segwenti l-2012, ghadu qieghed jilledi d-dritt taghha ghal rimedju effettiv ai termini ta' l-Artikolu 13 ta' l-Ewwel Skeda ta' l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea [Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta' Malta], id-dritt taghha ghal protezzjoni minn privazzjoni ta' proprjeta' bla kumpens ai termini ta' l-Artikolu 37(1)(a) tal-Kostituzzjoni ta' Malta kif ukoll id-dritt taghha ghat-tgawdija pacifika tal-possediment taghha ai termini ta' l-

Artikolu 1 ta' l-Ewwel Protokoll li hemm mal-Konvenzjoni ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali, u d-dritt taghha ta' sodisfazzjon xieraq ai termini ta' l-Artikolu 41 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem;

2. Tiddikjara u tiddeciedi illi n-nuqqas da parti ta' l-Onorevoli Prim Ministru u ta' l-Onorevoli Ministru ghall-Intern u s-Sigurta' Nazzjonali li jipprovdu rimedju effettiv sabiex l-esponenti tkun tista' tivvanta l-pretensjonijiet taghha ghall-kumpens bil-mod kif iddelinejat fl-Artikoli 37(1)(b) u (c) jew b'xi rimedju idoneju iehor, qieghed jilledi d-drittijiet taghha ghal smigh xieraq ai termini ta' l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta kif ukoll ai termini ta' l-Artikolu 6(1) ta' l-Ewwel Skeda ta' l-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea [Kapitolu 319 tal-Ligijiet ta' Malta];

3. Tiddikjara u tiddeciedi li l-uzu u l-okkupazzjoni tal-proprjeta' ta' l-esponenti mill-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada u/jew in-nuqqas da parti ta' l-istess intimati milli jhallsu lill-esponenti kumpens xieraq ghat-telf kollu soffert u li ghadu jrid jigi soffert minnha minhabba l-uzu u l-okkupazzjoni minnhom tal-proprjeta' taghha, qeghdin jilledu id-dritt taghha ghal protezzjoni minn privazzjoni ta' proprjeta' bla kumpens ai termini ta' l-Artikolu 37(1)(a) tal-Kostituzzjoni ta' Malta kif ukoll id-dritt taghha ghat-tgawdija pacifika tal-possediment taghha ai termini ta' l-Artikolu 1 ta' l-Ewwel Protokoll li hemm mal-Konvenzjoni ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali, u d-dritt taghha ta' sodisfazzjon xieraq ai termini ta' l-Artikolu 41 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem;

4. Tiddikjara u tiddeciedi illi n-nuqqas da parti ta' l-Onorevoli Prim Ministru u ta' l-Onorevoli Ministru ghall-Intern u s-Sigurta' Nazzjonali li jersqu ghal ftehim sabiex jigi rregolat il-kumpens xieraq dovut lill-esponenti ghal kull sena ohra futura illi fiha l-istess appartament proprjeta' ta' l-esponenti, jibqa' jigi okkupat mill-intimati Brian u Cecilia konjugi Bajada, qieghed jilledi d-dritt taghha ghal protezzjoni minn privazzjoni ta' proprjeta' bla kumpens ai

termini ta' l-Artikolu 37(1)(a) tal-Kostituzzjoni ta' Malta kif ukoll id-dritt taghha ghat-tgawdija pacifika tal-possediment taghha ai termini ta' l-Artikolu 1 ta' l-Ewwel Protokoll li hemm mal-Konvenzjoni ghall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali, u d-dritt taghha ta' sodisfazzjon xieraq ai termini ta' l-Artikolu 41 tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem;

5. Taghti dawk ir-rimedji kollha opportuni u effettivi, inkluz jekk ikun hemm il-htiega li tigi dikjarata nulla jew inapplikabbli fil-kaz in ezami il-ligi, inkluz l-art. 12A tal-Kap. 158 tal-Ligijiet ta' Malta 'in parte' jew 'in toto', u konsegwentement l-izgumbrament tal-intimati konjugi Bajada mill-appartament in kwistjoni u dan b'rizerva ghall-likwidazzjoni fl-istadju opportun tad-danni sofferti mill-esponenti bhala konsegwenza ta' dan.

Bl-ispejjez inkluzi dawk tal-protest gudizzjarju ta' l-4 t'Ottubru 2013.

Rat id-dokumenti annessi.

Rat ir-risposta tal-intimati l-Onorevoli Prim Ministru, l-Onorevoli Ministru għall-Intern u Sigurtà Nazzjonali u tal-Avukat Ġenerali li permezz tagħha eċċepew:

1. Illi fl-ewwel lok u **in linea preliminari** l-Onorevoli Prim Ministru u l-Onorevoli Ministru għall-Intern u Sigurtà Nazzjonali ma kellhomx għalfejn jitħarrku f'dawn il-proċeduri skont l-artikolu 181B tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili (Kap. 12 tal-Liġijiet ta' Malta). Ladarba l-ilment tar-rikorrenti huwa dirett kontra l-applikazzjoni tal-artikolu 12A tal-Kap 158 tal-Liġijiet ta' Malta, kien suffiċjenti li l-proċeduri odjerni jiġu istitwiti biss kontra l-esponent Avukat Ġenerali kif diġa' konfermat b'mod konsistenti mill-ġurisprudenza. Isegwi għalhekk li l-Onorevoli Prim Ministru u l-Onorevoli Ministru għall-Intern u Sigurtà Nazzjonali għandhom jiġu liberati mill-osservanza tal-ġudizzju;

2. Illi subordinament u bla preġudizzju għas-suespost, **fil-mertu**, l-esponenti jirrespinġu l-allegazzjonijiet u l-pretensjonjiet tar-rikorrenti bħala nfondati fil-fatt u fid-dritt għar-raġunijiet segwenti li sejrin jiġu elenkati mingħajr preġudizzju għal-xulxin:

<u>Dwar l-Ewwel Talba</u>

3. Illi safejn l-ilment tar-rikorrenti jinsab dirett mill-perijodu tal-2012 'il quddiem, l-esponenti jeċċepixxu li r-rikorrenti ma tistax tippretendi li tikseb dikjarazzjoni ġudizzjarja għal dak li għad irid jiġri fil-futur in kwantu din l-Onorabbli Qorti hija limitata li tiddeċiedi biss sal-preżent;

4. Illi għal dak li għandu x'jaqsam mal-**artikolu 37 tal-Kostituzzjoni**, dan huwa għal kollox improponibbli, għaliex dan l-artikolu jgħodd biss meta jkun hemm teħid obbligatorju tal-proprjetà. Tassew sabiex wieħed jista' jitkellem dwar teħid forzuz jew obbligatorju, persuna trid tiġi svestita minn kull dritt li għandha fuq dik il-proprjetà bħal meta jkun hemm ordni ta' esproprijazzjoni ta' xiri dirett. Però dan mhuwiex il-każ hawnhekk, għaliex bit-tħaddim tal-artiklolu 12A tal-Kap 158 tal-Liġijiet ta' Malta r-rikorrenti ma tilfitx għal kollox il-jeddijiet kollha fuq il-ġid inkwistjoni. Il-miżura msemmija fil-liġi li qed tiġi attakata mir-rikorrenti, għalkemm ma hemmx dubbju li din tikkostitwixxi għamla ta' kontroll fl-użu u fit-tgawdija tal-proprjetà, madankollu tali miżura ma twassalx għal deprivazzjoni totali tal-propjetà. Isegwi għalhekk li l-ilment tar-rikorrenti ma huwiex kopert fil-parametri tal-artikolu 37 tal-Kostituzzjoni ta' Malta u konsegwentement għandu jiġi miċħud;

5. Illi safejn l-ilment tar-rikorrenti huwa bbazat fuq l-**artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea** dan huwa wkoll konċettwalment ħażin, għaliex dawn il-proċeduri kostituzzjonali stess għandhom is-saħħa li jagħtu rimedju lir-rikorrenti jekk jinstab li verament ġew miksura lilha xi drittijiet li huma mħarsa taħt il-Konvenzjoni Ewropea;

L-artikolu 13 ma jeżiġix xi proċedura partikolari dwar kif għandu jingħata r-rimedju. L-importanti huwa li jingħata rimedju effettiv quddiem awtorità nazzjonali. Fil-fehma tal-esponenti din l-Onorabbli Qorti fis-sede kostituzzjonali tagħha hija awtorità nazzjonali li tista' tagħti rimedju effettiv lir-rikorrenti jekk jinstab li seħħew infrazzjonijiet konvenzjonali;

6. Illi fl-aħħarnett għal dak li għandu x'jaqsam mal-**ewwel artikolu tal-ewwel protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea,** għandu jingħad li skont il-proviso ta' dan l-istess artikolu, l-Istat għandu kull jedd li jwettaq dawk il-liġijiet li jidhrulu xierqa biex jikkontrolla l-użu ta' proprjetà skont l-interess ġenerali. F'dan is-sens huwa magħruf fil-ġurisprudenza li l-Istat igawdi minn diskrezzjoni wiesgħa sabiex jidentifika x'inhu meħtieġ fl-interess ġenerali u sabiex jistabilixxi liema huma dawk il-miżuri meħtieġa għall-ħarsien tal-interess ġenerali;

   Illi fil-fehma tal-esponenti miżuri soċjali implimentati biex jipprovdu dar ta' abitazzjoni lin-nies fil-bżonn jaqgħu fil-kappa tal-interess ġenerali. Taħt dan il-profil l-artiklolu 12A tal-Kap 158 tal-Liġijiet ta' Malta mdaħħal fis-sistema legali permezz tal-Att numru XVIII tal-2007, li huwa maħsub biex jipproteġi persuni milli jiġu mkeċċija mid-dar tal-abitazzjoni tagħhom f'għeluq it-terminu konċess lilhom fil-kuntratt tal-enfitewżi jew sub-enfitewżi, ma jistax jiġi klassifikat bħala wieħed mhux leġittimu jew mhux fl-interess ġenerali;

   Għalhekk meta wieħed iqis li dawn l-emendi kienu ġew introdotti bi skop li l-Gvern jimplimenta l-politika tiegħu soċjali u ekonomika fil-qasam tal-akkomodazzjoni, l-esponenti ma jarawx li l-artikolu 12A għandu jitqies li jmur kontra d-drittijiet tal-bniedem kif imħares bil-Konvenzjoni Ewropea;

7. Illi stabbilit li l-artikolu 12A tal-Kap 158 tal-Liġijiet ta' Malta għandu għanijiet leġittimi u huwa fl-interess ġenerali, b'dana li ma hemm xejn ħażin taħt il-Konvenzjoni Ewropea, li l-liġi Maltija tiddisponi li f'għeluq subenfitewżi temporanja

l-okkupant li jkun qed juża' dik id-dar bħala r-residenza tiegħu għandu jitħalla fid-dar taħt titolu ta' kera;

8. Illi dwar l-ilment marbut tal-isproporzjon fil-kera, jigi rilevat ulterjorment li meta jkun hemm preżenti għanijiet leġittimi meħuda fl-interess pubbliku, bħalma huwa f'dan il-każ, il-kumpens dovut lis-sidien minħabba l-indħil fit-tgawdija ta' ġidhom jattira ammont li jkun ferm inqas mill-valur sħiħ tas-suq;

9. Illi jingħad ukoll li bl-introduzzjoni tal-Att X tal-2009 viz. l-artikolu 39(4)(A), il-valur tal-kera beda jogħla kull tlett snin skont l-artikolu 1531C tal-Kodiċi Ċivili (Kap 16 tal-Liġijiet ta' Malta). Inoltre, meta wieħed jiġi biex jevalwa l-element tal-proporzjonalità wieħed irid iqis ukoll li l-protezzjoni tal-kera taħt l-artikolu 12A tal-Kap 158 tal-Liġijiet mhijiex perpetwa u kif ukoll li t-tiswijiet kollha li jolqtu l-post imissu biss lill-okkupant u mhux lis-sid. Għalhekk, in-nuqqas ta' proporzjon li ġie ravviżat mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali għall-perjodu mill-2002 sal 2012 fid-deċiżjoni annessa bħala '**Dok F**' u li għalih ir-rikorrenti diġa ingħatat kumpens ta' €60,405.92 ma jissussitix għall-perjodu sussegwenti għall-imsemmija deċiżjoni;

10. Illi għaldaqstant l-ebda dikjarazzjoni ta' sodisfazzjoni xieraq m'għandu jingħata lir-rikorrenti skont l-**artikolu 41 tal-Konvenzjoni Ewropea**;

<u>Dwar It-Tieni Talba</u>

11. Illi għal dak li jirrigwarda l-**artikolu 6 tal-Konvenzjoni** u l-**artikolu 39 tal-Kostituzzjoni**, l-esponenti jissottomettu li dawn l-artikoli jipprovdu għall-garanziji proċedurali u li fl-ebda parti mir-rikors promotur ma hemm xi aċċenn kif dawn l-artikoli ġew miksura. F'kull każ il-garanziji ta' smigħ xieraq tar-rikorrenti qatt ma ġew mittiefsa u bħala konsegwenza dan l-ilment tar-rikorrenti għandu wkoll jiġi miċħud a tenur tad-deċiżjoni tal-Onorabbli Qorti

Kostituzzjonali tas-7 ta' Diċembru 2012 annessa bħala '**Dok F**' mar-rikors promutur;

12. Illi jerġa' jiġi mtenni ulterjorment li l-invokazzjoni tal-**artikolu 37 tal-Kostituzzjoni** hija mingħajr bażi għaliex f'dan il-każ ħadd ma ħa b'mod forżuz il-proprjetà tar-rikorrenti kif diġa ġie kkonfermat mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali fid-deċiżjoni tagħha tas-7 ta' Diċembru 2012 annessa bħala '**Dok F**' mar-rikors promutur;

13. Illi finalment ma mhuwiex minnu li r-rikorrenti m'għandhiex rimedju effettiv fil-liġi tagħna sabiex tiġi kkumpensata minħabba leżjoni tad-drittijiet tagħha fuq il-proprjeta' kif allegat minnha. Tabilħaqq jekk l-ilmenti konvenzjonali tar-rikorrenti jiġu pruvati, dawn il-proċeduri jistgħu jagħtu lir-rikorrenti dawn ir-rimedji li qegħda tfittex;

<u>Dwar It-Tielet Talba</u>

14. Illi din it-talba għandha tiġi miċħuda minhħabba li ma hemm ebda sitwazzjoni ta' ksur tal-**artikolu 37 tal-Kostituzzjoni** u/jew tal-**ewwel artikolu tal-ewwel protokoll tal-Konvenzjoni Ewropea** kif allegat mir-rikorrenti**;**

15. Illi inoltre, ir-rikorrenti ma tistax tippretendi li tirċievi dikjarazzjoni ġudizzjarja dwar telf ta' kumpens xieraq li għadu ma seħħx. Inkwantu tali talba hija ipotetika u spekulattiva din m'għandhiex tiġi milqugħa;

16. Illi f'kull każ u mingħajr preġudizzju, ma hemm l-ebda vjolazzjoni tad-dritt tar-rikorrenti ta' sodisfazzjoni xieraq skont l-**artikolu 41 tal-Konvenzjoni Ewropea** kif allegat mir-rikorrenti;

<u>Dwar Ir-Raba' Talba</u>

17. Illi din it-talba hija tista' tgħid ripetizzjoni tat-talba preċedenti u għalhekk għall-istess raġunijiet imsemmija fis-

suespost, din mgħandhiex ikollha eżitu favorevoli għar-rikorrenti;

Dwar Il-Ħames Talba

18. Illi ġaladarba ma hemm l-ebda riskontru ta’ leżjoni fiċ-ċirkostqanzi odjerni, speċjalment tenut kont tal-fatt li hija diġa ġiet kumpensata €60,405.92 mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali u li hija qegħda tipperċepixxi l-kera skont il-liġi wara r-riforma li saret fil-liġijiet tal-kera, ebda rimedju ulterjuri m’għandu jingħata lir-rikorrenti;

19. Illi f’kull każ u mingħajr preġudizzju, safejn ir-rikorrenti qegħda tgħid li l-liġi tikser il-Konvenzjoni Ewropea u l-Kostituzzjoni ta’ Malta u li l-intimati konjuġi Bajada għandhom jiġu żgumbrati mill-fond, tali talbiet mhumiex mistħoqqa in kwantu, kif deċiż mill-Onorabbli Qorti Kostituzzjonali fis-7 ta’ Diċembru 2012 (‘**Dok F**’), il-liġi *per se* ma ġietx meqjusa li tikser il-Konvenzjoni Ewropea tad-Drittijiet tal-Bniedem jew il-Kostituzzjoni u għalhekk ma tistax tiġi diżapplikata għall-każ odjern kif qed tippretendi r-rikorrenti;

20. Illi jekk ir-rikorrenti qed issostni li hija qegħda ġġorr piż sproporzjonat minħabba li l-ammont ta’ kera li qed tirċievi ma jirriflettix il-valur reali tal-fond inkwistjoni, dan ma jistax jiġi rimedjat bit-tneħħija tal-liġi jew bl-iżgumbrament tal-konjuġi Bajada. Dan qed jingħad għaliex wieħed ma jistax fl-istess nifs jagħraf l-iskop, il-ħtieġa u l-leġittimità tal-miżura msemmija fl-artikolu 12A tal-Kap 158 biex imbagħad jinnewtralizzaha billi jagħmilha inapplikabbli bl-iżgumbrament tal-okkupanti;

21. Illi dejjem mingħajr preġudizzju, huwa inammissibbli li r-rikorrenti, wara li ħalliet il-proċeduri ċivili ta’ żgumbrament bin-numru 288/2007 GV jaqgħu deżerti, tippretendi li din l-Onorabbli Qorti tordna l-iżgumbrament tal-konjuġi Bajada. Bir-rispett dovut, mhuwiex il-kompitu ta’ din l-Onorabbli Qorti fil-kompetenza kostituzzjonali tagħha tagħti ordni ta’

żgumbrament u għalhekk fl-umli fehma tal-esponenti f'kull każ din it-talba għandha tiġi miċħuda;

22. Salv eċċezzjonijiet ulterjuri;

Għaldaqstant fid-dawl tas-suespost l-esponenti umilment jitolbu lil din l-Onorabbli Qorti jogħġobha tiċħad it-talbiet kollha tar-rikorrenti bl-ispejjeż kontra tagħha.

Rat ir-risposta tal-intimati Brian u Cecilia konjuġi Bajada li permezz tagħha eċċepew illi:

Minn naha tal-esponenti hija mehtiega biss risposta ghall-ahhar talba.

Ma hemmx lok ghall-izgumbrament mitlub kontra l-esponenti, u dan fuq l-iskorta tal-istess sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali li fuqha mibnija din il-kawza. Fis-sentenza moghtija fis-7 ta' Dicembru 2012, fejn kien involut Brian Bajada, il-Qorti esplicitament qalet li min qed joqghod fil-fond ma kien jahti xejn.

Il-Gvern u l-Parlament ghamlu ligi li pprotegiet lill-esponenti li jkollha saqaf fuq rasha. L-Istat Malti hekk hass li hu gust u xieraq.

Dan bl-istess mod, li l-Istat Malti kien ta permess tal-bini, u dan mhux bi dritt, lill-awturi tal-attrici, biex art li kienet agrikola tista' tinbena. Ma thallasx il-valur jew parti minnu ta' kemm giet tiswa l-art b'permess bhal dak, u mhux fuq livell wiehed minna fuq 4 livelli. Imma dak l-element tal-permess jidher li jintesa' mill-attrici rikorrenti, kif jinsewh l-ohrajn li ghandhom appartamenti fl-istess inhawi. Il-permess qisu ma jiswa xejn. Il-gustizzja titlob li kollox ghandu jitqieghed fil-kfief tal-mizien, halli mhux dejjem ixaqleb lejn is-sid.

Barra l-argumenti applikabbli ghall-kazijiet simili, f'dan il-kaz hemm ir-res judicata tas-sentenza hawn citata.

Rat ir-risposta ulterjuri tal-intimati l-Onorevoli Prim Ministru, l-Onorevoli Ministru għall-Intern u Sigurtà Nazzjonali u tal-Avukat Ġenerali li permezz tagħha eċċepew illi:

Minghajr ebda pregudizzju ghall-eccezzjonijiet l-ohra mressqa fir-risposta taghhom, l-esponenti jixtiequ jassoccjaw ruhhom mat-talba ta' Brian u Cecilia konjugi Bajada kif verbalizzata fl-udjenza tas-16 ta' Marzu 2016 sabiex din l-Onorabbli Qorti joghgboha tawtorizza wkoll lill-esponenti jqajjmu l-imsemmija eccezzjoni tar-res judicata in kwantu fl-umli fehma taghhoma timmerita li tigi trattata u deciza.

Rat illi fl-udjenza tal-4 ta' Mejju 2016 l-abbli difensur legali tal-intimati l-Onorevoli Prim Ministru, l-Onorevoli Ministru għall-Intern u Sigurtà Nazzjonali u l-Avukat Ġenerali ddikjarat illi da parti tagħhom l-eċċezzjoni tal-ġudikat tirreferi biss għall-ħames talba attriċi.

Rat ir-risposta ulterjuri tal-intimati Brian u Cecilia konjuġi Bajada li permezz tagħha eċċepew illi:

Ghal kull buon fini l-esponenti jaghmel referenza ghas-sentenza moghtija mill-Qorti Kostituzzjonali tal-25 ta' Jannar 2013 fl-ismijiet John Camilleri vs Avukat Generali fejn kienet qajmet l-eccezzjoni tar-res judicata f'kawza kostituzzjonali

Il-kwestjoni tar-res judicata hua kwestjoni ta' ordni pubbriku u l-Qorti appena tintebah tista' tqajjem l-istess eccezzjoni hija stess ex officio.

Ir-rikorrenti qeghdin jghidu li l-esponenti ghandu jispjega liema talbiet jolqtuh. It-talbiet fejn jissemma huma 3, 4, u 5.

Imma jigi sottomess li fuq l-iskorta tas-sentenza John Camilleri, it-talbiet kollha huma milquta. Fiha ntqal hekk:

"Illi l-identità tad-domandi fiz-zewg kawzi ma hemmx ghalfejn tkun assoluta, basta li jkun hemm identità fuq il-punt kontrovers li fit-tieni kawza jidhol bhala parti integrali tal-oggett aktar ampju dedott fl-ewwel kawza. Il-gudikat jifforma ruhu mhux biss ghar-rigward ta' dak li gie diskuss

espressament, imma anke ta' dak li messu gie diskuss u ma giex diskuss mill-parti li kellha tiddiskutih biex issostni d-domanda jew l-eccezzjonijiet taghha; ukoll, il-gudikat ma jigix nieqes minhabba d-diversità ta' motivi tal-causa petendi. Hemm gudikat implicitu meta d-decizjoni tkun konsegwenza necessarja tad-disposizzjoni espressa, ghax il-volontà tal-gudikant tista' tittiehed anke mill-konsiderandi tas-sentenza. Il-gudikat jassorbixxi kull eccezzjoni li, in mertu ghall-azzjoni kien messha jew setghet giet sollevata in relazzjoni ghall-azzjoni stess. Finalment, jinsab ritenut li "Ma jistax ikun lecitu lill-appellant li jerga' jipproponi l-istess domanda biex jinnewtralizza l-imsemija decizjoni precedenti billi jgib 'il quddiem ragunijiet jew provi li kien jaf bihom, u li seta' u messu jgib fil-kors tal-process l-iehor. Jekk ma ghamilx hekk imputet sibi; u s-sentenza precedenti ma tistax tigi injorata u miqeighda fil-genb ghar-ragunijiet pre-ezistenti ghall-prolazzjoni taghha."

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tar-rikorrenti u tal-intimati Brian u Cecilia konjuġi Bajada dwar l-eċċezzjoni preliminari tal-ġudikat.

Rat li l-kawża tħalliet għas-sentenza dwar l-eċċezzjoni preliminari tal-ġudikat.

Rat l-atti kollha.

Ikkunsidrat illi permezz ta' dawn il-proċeduri, ir-rikorrenti qiegħda titlob lil din il-Qorti ssib illi n-nuqqas tal-Gvern milli jipprovdi rimedju effettiv ta' kumpens kif ukoll mekkaniżmu sabiex ir-rikorrenti tkun tista' tivvanta l-pretensjonijiet tagħha għall-kumpens skont l-artikolu 37(1)(b) u (c) tal-Kostituzzjoni, għall-privazzjoni tal-proprjeta tagħha f'San Ġiljan, għadu qiegħed jilledi d-dritt tagħha għal rimedju effettiv, għall-protezzjoni minn privazzjoni ta' proprjeta mingħajr kumpens, għal sodisfazzjon xieraq u dritt tagħha għal smigħ xieraq ai termini tal-Kostituzzjoni ta' Malta, tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea u tal-Konvenzjoni Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem.

Hija qiegħda titlob ukoll illi l-Qorti ssib li l-okkupazzjoni tal-proprjeta tagħha mill-konjuġi Bajada mingħajr kumpens xieraq kif ukoll it-telf kollu li soffriet u li għadha trid issofri minħabba din l-okkupazzjoni jilledu l-istess drittijiet fundamentali tagħha. Finalment hija qiegħda titlob dikjarazzjoni li n-nuqqas tal-Gvern milli jersaq għall-ftehim sabiex jiġi regolat il-kumpens xieraq dovut lilha għaż-żmien kollu li l-konjuġi Bajada jibqgħu jokkupaw il-proprjeta tagħha wkoll jilledi d-drittijiet fundamentali tagħha surriferiti.

Bħala rimedju, hija qiegħda titlob lill-Qorti tagħti dawk ir-rimedji kollha opportuni u effettivi, inkluż, jekk ikun il-każ, li jiġi dikjarat null jew inapplikabbli fil-każ in eżami l-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta inkluż l-artikolu 12A li taħtu l-konjuġi Bajada qegħdin jivvantaw it-titolu tagħhom fuq il-proprjeta in kwistjoni u konsegwentement l-iżgumbrament tal-konvenuti konjuġi Bajada minn din il-proprjeta.

L-intimati konjuġi Bajada jeċċepixxu preliminarjament illi t-talbiet attriċi huma kollha milquta bil-ġudikat filwaqt illi l-intimati l-oħra jeċċepixxu li hija l-ħames talba attriċi li hija hekk milquta.

Jirriżulta illi l-attriċi hija s-sub direttarja tal-fond numru wieħed, Blokk A, 'St Julians' Court', Triq Manwel Dimech, San Ġiljan. Dan il-fond huwa okkupat mill-intimati konjuġi Bajada bis-saħħa tal-artikolu 12A tal-Kapitolu 158 tal-Liġijiet ta' Malta. Permezz tal-imsemmi artikolu, il-konjuġi Bajada ngħataw il-jedd li jkomplu jokkupaw dan il-fond b'titolu ta' kera nonostante l-fatt illi s-sub ċens għalaq fis-sena 2002. Skont it-tħaddim tal-imsemmi artikolu, il-kera li għandha titħallas lill-attriċi għall-ewwel ħmistax il-sena wara li għalaq is-sub ċens fis-sena 2002 jammonta għal €490.59 fis-sena.

In kwantu li l-attriċi dehrilha li l-artikolu sopraċitat jilledi d-drittijiet fundamental tagħha peress li hija prekluża milli tirriprendi l-pussess vakanti tal-fond tagħha fi tmien l-enfitewsi, u dan mingħajr ma qiegħda titħallas kumpens adegwat, hija pproċediet quddiem din il-Qorti diversament

presjeduta permezz ta' rikors intavolat kontra l-istess intimati f'din il-kawża[1] fit-12 ta' Frar 2008 fejn talbet lill-Qorti:

> "*tiddikjara li bil-fatti hawn fuq esposti ġew vjolati d-drittijiet tar-rikorrenti għall-proprjetà, għan-non diskriminazzjoni u għas-smigħ xieraq u dan kif protetti kemm bl-artikolu tal-Konvenzjoni Ewropeja (art 6, 14 tal-Konvenzjoni u/jew art 1 tal-Ewwel Protokol tal-istess) u kif ukoll tal-Kostituzzjoni ta' Malta (senjatament l-artikoli 38, 39, u/jew 45, rispettivament, u konsegwentement tagħti dawk ir-rimedji kollha opportuni u effettivi, inkluż jekk ikun hemm il-ħtieġa li tiġi dikjarata nulla jew inapplikabbli fil-każ in eżami l-liġi, inkluż, l-art. 12A tal-Kap. 158 tal-Liġijiet ta' Malta 'in parte' jew 'in toto', u konsegwentement l-iżgumbrament tal-intimati Brian u Cecilia konjuġi Bajada mill-appartament in kwistjoni u dan b'riżerva għall-likwidazzjoni fl-istadju opportun tad-danni sofferti mill-esponenti bħala konsegwenza ta' dan*."

Permezz ta' sentenza datata 11 ta' Ottubru 2011, din il-Qorti diversament presjeduta ddeċidiet il-kawża billi ċaħdet it-talba tal-attriċi għal dikjarazzjoni ta' ksur tal-artikoli 37, 39 u 45 tal-Kostituzzjoni u l-artikoli 6 u 14 tal-Konvenzjoni Ewropea, iddikjarat illi l-applikazzjoni tal-artikolu 12A tal-Kap. 158 għall-proprjeta tal-attriċi tikser il-jeddijiet tagħha mħarsa taħt l-artikolu 1 tal-Ewwel Protokol tal-Konvenzjoni Ewropea u filwaqt li ċaħdet it-talba tar-rikorrenti għall-iżgumbrament tal-konjuġi Bajada, bħala rimedju l-Qorti qalet illi l-konjuġi Bajada ma jistgħux jinqdew bl-artikolu tal-liġi msemmi sabiex jilqgħu għal kull azzjoni li tagħmel l-attriċi bl-għan li tikseb l-iżgumbrament tagħhom.

Il-Qorti Kostituzzjonali rriformat is-sentenza tal-ewwel Qorti billi filwaqt li kkonfermat fejn l-Ewwel Qorti ċaħdet it-talbiet attriċi għal dikjarazzjoni ta' ksur tal-artikoli 37, 39 u 45 tal-Kostituzzjoni u l-artikoli 6 u 14 tal-Konvenzjoni Ewropea u ddikjarat illi l-applikazzjoni tal-artikolu 12A tal-Kap. 158 għall-proprjeta tal-attriċi tikser il-jeddijiet tagħha mħarsa taħt l-

[1] B'dan illi qiegħed jiġi ċċarat illi fil-kawża msemmija l-konvenuti kienu l-konjuġi Bajada, l-Onorevoli Prim Ministru, l-Onorevoli Viċi Prim Ministru, il-Ministru tal-Intern u l-Avukat Ġenerali

artikolu 1 tal-Ewwel Protokol tal-Konvenzjoni Ewropea, irrevokat is-sentenza fejn l-Ewwel Qorti qalet illi l-konjuġi Bajada ma jistgħux jinqdew bl-artikolu msemmi sabiex jilqgħu għal kull azzjoni li tagħmel l-attriċi bl-għan li tikseb l-iżgumbrament tagħhom u minflok, bħala rimedju għall-ksur subit mill-attriċi, ordnat lill-intimati l-oħra rappreżentanti l-Gvern ta' Malta jħallsu in solidum bejnithom is-somma ta' €60,000 lill-attriċi bħala kumpens talli ġie leż id-dritt tagħha ta' proprjeta kif protett mill-Konvenzjoni Ewropea.

Kif diġà ngħad din is-sentenza hija limitata għall-eċċezzjoni tal-ġudikat imressqa mill-intimati. Huwa stabbilit fil-ġurisprudenza tal-Qrati tagħna li sabiex tirnexxi din l-eċċezzjoni, iridu jikkonkorru tlett elementi li huma: *eadem personae* (l-istess partijiet), *eadem res* (l-istess oġġett) u *eadem causa petendi* (l-istess mertu). Din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza tagħha fl-ismijiet Anthony Aquilina vs Ir-Repubblika ta' Malta, deċiża fil-15 ta' Ottubru 2010 u kkonfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fl-24 ta' Ġunju 2011 qalet hekk b'riferenza għal din l-eċċezzjoni:

> '*Kif ghallmet il-Qorti tal-Appell, sede Kummercjali, fil-kaz "Francesca Aquilina -vs- Neg. Giuseppe Gasan et", 5 ta' Novembru, 1934, "l-elementi ta' eccezzjoni tal-gudikat huma li s-sentenza ta' qabel kienet moghtija f'kawza bejn l-istess persuni u fuq l-istess oggett u ghall-istess kawzali (eaedem personae, eaedem res, eaedem causa petendi) bhal fil-kawza l-gdida, u li l-exceptio judicati ghandha bhala fondament taghha l-interess pubbliku, u hija ta' interpretazzjoni strettissima, u f'kaz ta' dubju, il-gudikant ghandu jaqta' kontra dik l-eccezzjoni". Ara "Carmelo Said et -vs- Nutar Dr. Giuseppe Cauchi", Appell Civili, 20 ta' Ottubru, 1958. Ta' rilevanza li jigi notat illi dawn it-tliet elementi jridu jikkoezistu flimkien ghaliex, jekk tonqos wahda minnhom, il-gudikat ma jistax jissussisti".*
>
> *Fil-kawza "Sammut vs Spiteri", deciza mill-Qorti tal-Appell fl-10 ta' Ottubru, 2003, saret riferenza mill-ewwel Qorti ghal bosta decizjonijiet li enuncjaw principji li gew accettati mill-Qorti tal-Appell. Gie osservat appuntu:*

Illi f'dan il-kuntest huwa opportun li jinghad illi fil-gurisprudenza tal-Qrati taghna din il-kwistjoni hija konkordi li l-gudikat jifforma ruhu mhux biss ghar-rigward ta' dak li gie diskuss espressament, imma anki ta' dak li messu gie diskuss, mill-parti li kellha tiddiskutih biex issostni d-domanda jew l-eccezzjonijiet taghha; u l-gudikat ma jigix nieqes minhabba d-diversita' tal-motivi tal-'causa petendi'. ("Cole Foods Limited vs Accent Clear Traders Company Limited" – FGC. 4 ta' Gunju, 1999).

Illi fis-sentenza "Carmelo Bonello vs Onor. Edgar Cuschieri nomine" (Ap. 6 ta' Marzu, 1950 – XXXIV.I.74) li kienet sentenza dwar appell mill-Bord li Jirregola l-Kera 'il giudicato si forma non solo in ordine a cio' che fu espressamente discusso, ma ancora a quanto avrebbe dovuto discutersi e non discusso dalla parte che doveva discutere la propria istanza ed eccezzione' (Cesare Baldi, Manuele Prattico di Diritto Civile, Vol. 1, p. 818.

L-istess inghad fis-sentenza 'Antonio Dagri vs Emanuele Dingli' (Ap. 27 ta' April, 1953) u cioe' li 'hu pacifiku li l-gudikat jassorbixxi kull eccezzjoni li, in meritu ghall-azzjoni, kien missha, jew setghat giet sollevata in relazzjoni ghall-azzjoni stess'. L-istess inghad fis-sentenza 'Carmelo Camilleri vs Spiru D'Amato' (Ap. 2 ta' Marzu, 1956 – XL. I. 65) 'li ma jistax ikun lecitu lill-appellant li jerga' jipproponi l-istess domanda biex jinnewtralizza l-imsemmija decizjoni precedenti, billi jgib 'il quddiem ragunijiet jew provi li kien jaf bihom, u li seta' u messu jgib fil-kors tal-process l-iehor. Jekk ma ghamilx hekk 'imputet sibi'; u l-imsemmija sentenza tal-15 ta' Gunju, 1955, ma tistax tigi injorata u mqeghda fil-genb ghar-ragunijiet pre-ezistenti ghall-prolazzjoni taghha, allegati serotinament. L-istess gie ritenut fis-sentenza 'Carmelo Panzavecchia vs Constantino Caruana' – 11 ta' Gunju, 1956 – XLB. 1. 555)

Ta' l-istess portata hija s-sentenza 'Tarcisio Sultana vs Louis Micallef' (A.D. 4 ta' Ottubru, 1993) fejn applikati l-principji fuq annunzjati meta wara kawza ghall-hlas ta' xoghol ta' appalt fejn il-konvenut baqa' kontumaci, l-istess wara ghamel kawza li appalt gie esegwit hazin, u ghad-

danni, u il-Qorti sostniet li la darba dak li qed jitlob l-attur setgha opponieh bhala konvenut fil-kawza l-ohra, allura cahdet it-talbiet attrici, ghaliex it-tqanqil tal-kawza odjerna 'huwa intiz biex igib bhala effett li jannulla jew jillimita l-effett tal-istess gudikat' (Cole Foods Ltd. vs Accent Clear Traders Company Limited).

"Hekk fil-kawza 'Joseph Vella vs Emanuel Falzon' (Ap. 25 ta' Frar, 1997) gie ukoll affermat illi l-exceptio rei judicatae (u litis pendentia) ghandhom bhala fundament il-fatti tal-interess pubbliku u ukoll ghax 'interest rei publicae ut sit finis litium' u dan ghaliex il-mertu tal-kawza ghalkemm distint minn dak ta' qabel jifforma parti mill-istess haga, u jekk il-punt kontrovers huwa l-istess hemm lok ghall-eccezzjoni tal-gudikat, u dan ghaliex is-sentenza fuq domanda tikkontjeni implic[it]ament ir-rigettazzjoni tal-eccezzjonijiet kollha li setghu jitqajmu ghall-istess domanda (XXXVI.I.75)".'

Fir-rigward tal-element tal-*eadem personae*, il-Qorti ssib illi dan l-element jissussisti. Huwa stabbilit fil-ġurisprudenza tal-Qrati tagħna li għal fini tas-sussistenza o meno ta' dan l-element, huwa irrelevanti li l-kawża ta' qabel kienet saret kontra l-Viċi Prim Ministru u l-Ministru tal-Intern waqt li din saret kontra l-Ministru għall-Intern u Sigurta` Nazzjonali, għaliex għaż-żewġ kawżi iwieġeb il-Gvern ta' Malta għall-Istat Malti (ara fost oħrajn is-sentenza ta' din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet Anthony Mifsud vs Avukat Ġenerali tad-29 ta' Ottubru 2015).

Dwar l-element tal-*eadem res,* din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza tagħha fl-ismijiet Rabat Construction Ltd vs Cutajar Construction Company Ltd tad-9 ta' Jannar 2001 qalet hekk:

'Illi a rigward ta' l-"eadem res", din tinkorpora li l-oggett mitlub fit-talba l-gdida hu identiku ghal talba precedenti li giet determinata minn sentenza li ghaddiet in gudikat. Illi fis-sentenza "Joseph Ellul Mercer noe et vs Albert Borg Olivier de Puget et" (Appell 7 ta' Frar, 1958, Vol. XLII. I. 5; p. 10), il- Qorti sostniet li:-

"wiehed mir-rekwiziti li jehtieg jikkonkorru sabiex jista' jigi nvokat il-gudikat hu dak ta' l-identita` tal-oggett ('eadem res').

Illi f'"Camilleri vs Baldacchino" (P.A. 5 ta' Mejju,1898, Vol. XVI. II. 253. pg 255), l-Imhallef P. de Bono rrikonoxxa li "….La diversita` dell'oggetto fa mancare lo estremo essenziale dell'identita` della cosa giudicata".

Illi l-bazi ghal dan ir-rekwizit hija cara: sentenza li tikkostitwixxi gudikat ma tistax timpedixxi talba gdida milli tigi proposta quddiem il-Qorti, jekk din hi ntiza sabiex tottjeni xi haga differenti ghal dak li kien ipprova jitlob b'talba precedenti li giet determinata minn sentenza precedentement. Minn dan isegwi li anki jekk l-oggett ta' talba gdida hu simili ghal ta' decizjoni precedenti, din is-similarità mhix ostaklu ghall-talba gdida ghaliex l-effetti ta' sentenza li tkun ghaddiet in gudikat huma limitati ghal dak li kienu ssottomettew il-partijiet u ghal dak li jkunu ddecidew il-Qrati.

Illi mill-interpretazzjoni li jaghtu d-diversi awturi ta' kif ghandha tigi determinata l-identita` ta' l-oggett jidher illi l-ahjar mod hu li tezamina jekk il-kwistjoni mqajjma fit-talbiet attrici gietx jew le deciza minn sentenza li tkun ghaddiet in gudikat. Illi ghalhekk, wiehed irid jara jekk il-punt imqajjem fl-istess talbiet gewx determinati mis-sentenza l-ohra jew jekk baqax irrisolt. Illi jekk il-kwistjoni tkun giet diskussa u deciza, allura jkun hemm l-identita` ta' l-oggett.

Illi f'dan ir-rigward huwa rilevanti dak li inghad fis-sentenza "Camilleri vs Pace" (A.C. 5 ta' Novembru 1951 u cioe:

"Per decidere se vi sia cosa giudicata, in quanto si controverte se sua seconda domanda abbia carettere di novita` o piuttosto presenti identita` della 'causa petendi', gia sperimintata in altre precedente, si deve aver rigaurdo non soltanto al titolo o nome dell'azione, nonche' alla legge

invocata, ma altresi al diritto conteso, all'intento ed al fine la parte si propone di conseguire"

Illi inoltre' f'"Assunta Cassar vs Dr. Carmelo Zammit noe" (A.C. 10 ta' Dicembru 1956 - Vol. XL. I. 402) gie rilevat li "… ghalkemm biex jista' jigi nvokat il-gudikat hemm bzonn l-identita` tal-oggett, din l-identita` m'hemmx bzonn tkun assoluta". Dan il-principju gie reiterat f' "Catherine Portelli vs Joseph Cachia et." (Q.K. 10 ta' Dicembru 1992 - Vol. LXXVI. I. V. 719) fejn il-Qorti tenniet li "dwar l-identita` tal-haga mitluba hu pacifikament ammess li mhux necessarju li l-identita` tkun assoluta u materjali izda bizzejjed l-identita` guridika".'

Fl-istess sentenza ingħad hekk dwar l-aħħar element u ċjoe dak tal-*eadem causa petendi*:

'Illi f'"Don Vincenzo Galea noe vs Luigi Camilleri" (P.A. 15 ta' Frar 1957 - Vol. XLI. II. 900) il-Qorti qalet li "wiehed mill-elementi tar-"res judicata" hija l-"eadem causa petendi". Din il-kondizzjoni tirrikjedi li "the cause of the claim" kontenuta fit-talba l-gdida, tkun l-istess bhat-talba precedenti u li giet deciza minn sentenza li ghaddiet in gudikat.

Illi l-Prof. Caruana Galizia f'"Notes on Civil Law" (Pt. IV p.1428) spjega li l-causa petendi hi "the title on which the demand is based". Illi ghalhekk, din hija t-titlu, cioe', l-fatt guridiku li fuqu d-dritt pretiz hu bbazat. Illi sabiex il-kundizzjoni ta' l-"eadem causa petendi" tirnexxi, irid jigi ppruvat li l-kawzali kontenuta fit-talba l-gdida hi fondata fuq l-istess fatt guridiku li kien jifforma l-bazi tat-talba precedenti, li giet determinata b'sentenza li ghaddiet in gudikat.'

Huwa opportun li ssir riferenza wkoll għal dak li qalet il-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza tagħha fl-ismijiet John Camilleri vs Avukat Ġenerali deċiża fil-25 ta' Jannar 2013:

'Illi l-identità tad-domandi fiz-zewg kawzi ma hemmx ghalfejn tkun assoluta, basta li jkun hemm identita` fuq il-

punt kontrovers li fit-tieni kawza jidhol bhala parti ntegrali tal-oggett aktar ampju dedott fl-ewwel kawza. Il-gudikat jifforma ruhu mhux biss ghar-rigward ta' dak li gie diskuss espressament, imma anke ta' dak li messu gie diskuss u ma giex diskuss mill-parti li kellha tiddisksutih biex issostni d-domanda jew l-eccezzjonijiet taghha; ukoll, il-gudikat ma jigix nieqes minhabba d-diversita` ta' motivi tal-causa petendi.'

Rilevanti għall-kawża tal-lum hija s-sentenza ta' din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet Ines Calleja vs Il-Kummissarju tal-Artijiet et, deċiża fil-5 ta' Ġunju 2014 u kkonfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fis-27 ta' Marzu 2015 fejn ġiet milqugħa l-eċċezzjoni tal-ġudikat imressqa mill-Awtorità intimata.

L-attriċi f'dik il-kawża kienet talbet lill-Qorti ssib illi ġew leżi d-drittijiet fundamentali tagħha peress illi l-intimati f'dik il-kawża naqsu milli jagħmlu dak illi ġew ordnati li jagħmlu permezz ta' sentenza preċedenti ta' dik il-Qorti datata 5 ta' Mejju 2009 u kkonfermata mill-Qorti Kostituzzjonali fl-14 ta' Frar 2011.

Din il-Qorti tirreferi ghal dak li rriteniet sabiex tirriproduċi s-segwenti bran tal-Ewwel Qorti fil-5 ta' Ġunju 2014 u li huwa rilevanti għall-kawża tal-lum:

"Illi meta jitqiesu t-tliet elementi kostitutivi li jsejsu l-eċċezzjoni taħt eżami, għandu joħroġ li dwar tnejn minnhom, f'din il-kawża, ma hemm l-ebda dubju li jirriżultaw. Dan qiegħed jingħad kemm dwar l-element tal-"eadem personae" u kemm dwar dak tal-"eadem res". Kemm hu hekk, il-partijiet f'din il-kawża u f'dik maqtugħa mill-Qorti Kostituzzjonali fl-14 ta' Frar, 2011, huma kelma b'kelma l-istess. L-istess jista' jingħad għall-qofol tal-kwestjoni, billi din tirrigwarda l-ksur tal-jeddijiet fundamentali tar-rikorrenti minħabba d-dewmien fl-għoti tal-kumpens lilhom dwar l-art li tteħditilhom biex saret it-triq.

Illi l-kwestjoni li jifdal hi dwar jekk huwiex minnu, kif tallega l-Awtorità intimata, li hemm ukoll l-element tal-

"eadem causa petendi". Kif ingħad, ir-rikorrenti jisħqu li dan ma jista' qatt ikun għaliex jgħidu li dak li qiegħed jikkawżalhom il-ksur tal-jeddijiet fundamentali minnhom indikati fir-rikors promotur seħħ wara li kienet ingħatat is-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali u għalhekk ma setax kien kompriż u miġbur fl-istess sentenza.

Illi l-kwestjoni tal-identità tat-talba minn dejjem nisslet dibattitu, ukoll fil-qasam ta' kwestjonijiet li jirrigwardaw ilmenti ta' ksur ta' jeddijiet fundamentali. Ġeneralment, b'dan l-element wieħed jifhem u jirreferi għat-titolu jew kawżali li fuqhom jinbnew it-talbiet tal-kawża. Dwar dan il-punt inqalgħu għadd ta' diffikultajiet matul iż-żmien dwar it-tifsira xierqa li jmissha tingħata lill-frażi l- "istess kawżali" (eadem causa petendi), l-iżjed dwar kemm għandha titwessa' t-tifsira tal-identita' bejn dak li jkun ġie deċiż u dak li jkun qiegħed jintalab fit-tieni kawża. Huwa tassew ovvju li l-eċċezzjoni tal-ġudikat tintrabat ma' l-eżistenza ta' sentenza; il-kwestjoni hija jekk tintrabatx biss mal-parti dispożittiva tagħha (fil-kliem strettament użati mill-ġudikant fl-ewwel sentenza) jew inkella jekk tintrabatx ukoll mal-konsiderazzjonijiet jew motivazzjonijiet li jintagħmlu u li jwasslu għal dik is-sentenza.

Illi f'dan ir-rigward, il-Qorti tqis li biex tabilħaqq jista' jingħad jekk hemmx identita' tal-oġġett tal-kawża bejn l-ewwel kawża maqtugħa b'sentenza u l-kawża li fiha titqajjem l-eċċezzjoni tal-ġudikat, wieħed irid "jeżamina jekk il-kwestjoni li tiġi sollevata bit-tieni domanda ġietx jew le ġja' deċiża bil-ġudikat preċedenti; fi kliem ieħor, jekk il-punt li jiġi diskuss fit-tieni kawża ġiex jew le ġudikat bis-sentenza ta' qabel, jew jekk dik l-ewwel sentenza ħallietx dak il-punt impreġudikat.

Illi l-Qorti tosserva li ġie wkoll għadd ta' drabi mfisser li l-ġudikat isir japplika mhux biss dwar dak li jkun ġie espressament dibattut fil-kawża li s-sentenza tagħha titqiegħed bħala l-bażi tal-eċċezzjoni tal-ġudikat, imma japplika wkoll dwar dak li messu jew seta' ġie diskuss u ma jkunx ġie diskuss mill-parti li kellha interess li tiddiskutih.

Il-bidla jew differenza fil-mottivi tal-causa petendi fit-tieni proċediment ma jġibx fix-xejn il-ġudikat.

Illi din il-Qorti tqis li huwa sewwasew minħabba f'hekk li l-liġi tipprovdi li s-sentenza għandha tkun motivata u li jingħataw ir-raġunijiet li fuqhom il-Qorti tkun sejset id-deċiżjoni tagħha. Huwa minħabba dawk ir-raġunijiet li wieħed jista' jifhem x'ikun wassal lill-Qorti taqta' l-kawża kif fil-fatt qatgħetha. Kien għalhekk li jingħad li d-dispożittiv ta' sentenza mgħandux jittieħed separatament mill-motivat, imma ghandu jiġi minn dan definit u spjegat.

Illi minbarra dan, illum huwa aċċettat ukoll li l-ġudikat ma jiġix nieqes jekk kemm-il darba jkun seħħ xi bdil ta' xi ċirkostanza wara li tkun ingħatat is-sentenza li saret ġudikat, ladarba l-fatti, l-ilment u t-talbiet tat-tieni kawża jibqgħu l-istess. Hekk, per eżempju, jgħodd xorta waħda l-element tal-ġudikat fejn, wara l-għoti ta' sentenza li saret ġudikat, tinbidel il-ġurisprudenza dwar liġi li tkun tqieset f'dik is-sentenza.

Illi fuq kollox, meta tingħata sentenza, l-effikaċja tagħha tgħodd u torbot ukoll għaż-żmien ta' wara li tkun ingħatat u sakemm ma jkunx hemm bdil sostanzjali fiċ-ċirkostanzi li jagħti lok għal kambjament fl-oġġett mertu tal-kawża, ma jistax jingħad li l-effetti ta' dik is-sentenza li tkun saret ġudikat ikunu tabilħaqq inġabu fix-xejn."

Applikati dawn il-prinċipji għall-kawża tal-lum, din il-Qorti hija tal-fehma li dawn iż-żewġ elementi tal-*eadem res* u *eadem causa petendi* wkoll huma sodisfatti għaliex dak li qiegħed jintalab f'din il-kawża huwa effettivament l-istess li ntalab fis-sentenza preċedenti u l-fatt ġuridiku li fuqu huwa bbażat id-dritt pretiż mill-attriċi wkoll huwa l-istess.

Jirrizulta lil din il-Qorti li l-lanjanzi tar-rikorrenti f'din il-kawża, huma bbażati fuq l-istess kwistjoni li fuqha huma bbażati dawk tal-kawża ta' qabilha, u ċioè li hija tinsab imċahhda mit-tgawdija tal-proprjetà tagħha mingħajr ma qiegħed jitħallas lilha kumpens xieraq. L-ilmenti tagħha li l-konjuġi Bajada qegħdin jokkupaw il-proprjetà tagħha mingħajr ma jħallsu

kumpens adegwat u li l-Gvern naqas milli jipprovdi rimedju sabiex jikkoreġi din l-inġustizzja, ġew diskussi fil-kawża preċedenti u xejn ma nbidel minn dak inhar. Għaldaqstant, huwa ċar li l-kawżali formanti l-bażi taż-żewġ azzjonijiet ukoll hija effettivament identika.

Isegwi li t-talbiet attriċi huma milquta bil-ġudikat għaliex hija qiegħda titlob rimedju għall-istess ksur ibbażat fuq l-istess kawżali kkunsidrati fl-ewwel sentenza - in-nuqqas tal-Gvern milli jżomm bilanċ bejn l-interess privat u l-interess soċjali in kwantu li ma ġiex maħluq mekkaniżmu sabiex jikkoreġi dan l-iżbilanċ. Fil-fatt, il-Qorti Kostituzzjonali fis-sentenza tagħha tas-7 ta' Diċembru 2012 ibbażat id-deċiżjoni tagħha proprju fuq dan in-nuqqas tal-Gvern:

> "*Il-Gvern irid jara, però, li din il-legislazzjoni fl-interess generali tac-cittadin ma tohloqx piz zejjed fuq sid partikolari ghax dan, bhala s-sid tal-proprjetà, ghandu dritt ghall-kumpens gust ghall-uzu socjali li l-Gvern irid jaghmel mill-proprjetà tieghu. Hu obbligu tal-Gvern li johloq bilanc gust bejn l-interess tac-cittadin li jkollu fejn jghammar, u l-interess tas-sid li jiehu gwadan gust mill-proprjetà tieghu. Jekk il-Gvern sejjer hu jimponi residenza go fond, irid johloq mekkanizmu biex jara' li l-interess tas-sid ma jkunx ippregjudikat.*"

Il-Qorti kompliet billi qalet li f'dan il-każ il-mekkaniżmu li ħoloq il-Gvern falla, u għal dan, il-Qorti Kostituzzjonali stabbiliet il-kumpens li għandu jitħallas lir-rikorrenti bħala *just satisfaction*.

Madanakollu, il-fatt illi l-Gvern baqa' qatt ma ntroduċa mekkaniżmu sabiex jikkoreġi l-preġudizzju li qiegħda ssofri l-attriċi, in kwantu għadha ma tistax tieħu lura l-proprjeta tagħha jew titħallas kera għola mingħand l-okkupanti konjuġi Bajada, ma jfissirx illi kien hemm xi bdil radikali fiċ-ċirkostanzi li minħabba fih jista jerġa jinfetah id-dibattitu b'*eadem causa petendi* ġdida.

Fil-fehma tal-Qorti, ir-rikorrenti ressqet din il-kawża mill-ġdid għaliex m'hijiex sodisfatta bir-rimedju mogħti mill-Qorti Kostituzzjonali permezz tas-sentenza tagħha tas-7 ta'

Diċembru 2012. Dan ir-rimedju, u ċioè kumpens, ingħata proprju għaliex il-Qorti sabet illi r-rikorrenti ġarrbet ksur tad-drittijiet fundamentali tagħha minħabba n-nuqqasijiet tal-Gvern, liema nuqqasijiet, kif diġa ntqal, huma l-istess li qegħda tilmenta dwarhom fil-kawża tal-lum. Ma jistax jingħad illi l-effetti tas-sentenza li saret ġudikat inġabu fix-xejn sempliċiment għaliex da parti tiegħu l-Gvern ma għamel xejn sabiex jirrimedja s-sitwazzjoni wara s-sentenza tal-Qorti Kostituzzjonali.

Ragunament xort'ohra jwassal sabiex kull persuna li tħoss illi r-rimedju li tkun ingħatat mill-Qorti Kostituzzjonali mhuwiex biżżejjed sabiex tirrimedja l-ksur li tkun qiegħda ġġarrab, tkun libera tiftaħ kawża mill-ġdid sabiex terġa titlob rimedju għall-istess ksur li jirriżulta mill-istess kwistjoni li tkun il-mertu tal-kawża preċedenti.

Għalhekk jirriżulta li dak kollu li qiegħed jiġi mitlub fil-kawża tal-lum huwa proprju dak diskuss fis-sentenza preċedenti li kienet tirrigwarda l-istess oġġett u l-istess mertu tal-kawża tal-lum b'dan illi ċertament ma jistax jingħad illi l-*eadem res* u l-*eadem causa petendi* f'dan il-każ huma differenti.

Finalment, għandu jingħad illi l-aħħar talba attriċi u ċjoe fejn bħala rimedju qiegħed jintalab li jiġi dikjarat null jew inapplikabbli l-artikolu 12A tal-Kap. 158 kif ukoll l-iżgumbrament tal-konjuġi Bajada, hija kelma b'kelma fost dak li ntalab fil-proceduri preċedenti u ċertament li din it-talba hija wkoll milquta bil-ġudikat.

In kwantu li l-Qorti jirriżultalha li l-elementi kollha tal-ġudikat jissussitu fil-kawża tal-lum, din l-eċċezzjoni qegħda tintlaqa'.

Għaldaqstant il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi l-kawża billi tilqa' l-eċċezzjoni preliminari tal-intimati u ssib illi l-azzjoni attriċi hija milquta mill-ġudikat maħluq bis-sentenza mogħtija mill-Qorti Kostituzzjonali fis-7 ta' Diċembru 2012 fil-kawża fl-ismijiet Angela sive Gina Balzan vs L-Onorevoli Prim Ministru et u teħles lill-intimati mill-osservanza tal-ġudizzju safejn l-azzjoni attriċi hija milquta mill-imsemmi ġudikat.

Spejjeż tal-kawża jitħallsu mill-attriċi.

IMHALLEF

DEP/REG